

คู่มือสถาปัตยกรรมท้องถิ่น
จังหวัดเชียงใหม่
และจังหวัดลำพูน

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ชื่อหนังสือ** : คู่มืออุตสาหกรรมท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน
- เจ้าของ** : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)
กองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ
60/1 ซอยพินิจวัฒนา 7 ถนนพระรามที่ 6 แขวงพญาไท เขตพญาไท
กรุงเทพมหานคร 10400
โทร./โทรสาร 0 2265 6572 <http://www.onep.go.th>
- การอ้างอิง** : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561).
คู่มืออุตสาหกรรมท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน. กรุงเทพฯ :
ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอส.ออฟเซ็ทกราฟฟิคดีไซน์.
- จำนวนพิมพ์** : พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนสิงหาคม 2561 จำนวน 1,000 เล่ม
- พิมพ์ที่** : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอส.ออฟเซ็ทกราฟฟิคดีไซน์
- สงวนลิขสิทธิ์** : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำนำ

พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณสองฝั่งทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 106 (ถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน) เป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่กำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ออกประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในท้องที่ตามลวดเกต ตำบลหนองหอย อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตำบลหนองผึ้ง ตำบลยางเหนือ และตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และในท้องที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พ.ศ. 2558 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2558 มีวัตถุประสงค์เพื่อการสงวน อนุรักษ์ พื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควบคุมไม่ให้เกิดการทำลายมรดกทางธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า และมรดกทางภูมิปัญญาที่สืบทอดให้เรียนรู้ การปรับตัวเข้ากับสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศของท้องถิ่น ทั้งการประกอบอาชีพ การกิน และการอยู่อาศัย

คู่มือสถาปัตยกรรมท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน ฉบับนี้ จัดทำขึ้นภายใต้โครงการปฏิรูประบบการบริหารจัดการในพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่ 1 โครงการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในท้องที่ตำบลวัดเกต ตำบลหนองหอย อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตำบลหนองผึ้ง ตำบลยางเหียง และตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และในท้องที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ปีงบประมาณ 2561 เพื่อเป็นแนวทางในการปลูกสร้างอาคารในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูนใหม่ให้มีความสอดคล้องกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และสานต่อภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของบรรพบุรุษ ดำรงไว้ให้เป็นถนนสายวัฒนธรรมที่อยู่เคียงคู่กับชาวเชียงใหม่และชาวลำพูน

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้รวบรวมข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อออกแบบก่อสร้างอาคารในพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมดังกล่าว เพื่อให้อาคารที่ปลูกสร้างขึ้นมีรูปแบบที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมแห่งความเป็นล้านนาไว้ แม้ว่าประโยชน์ใช้สอยหรือการตกแต่งภายใน

จะเป็นไปตามยุคสมัย โดยได้ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับเรือนล้านนาจากแหล่งข้อมูลทางวิชาการต่าง ๆ นำเสนอเพื่อให้เกิดแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม

สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำคู่มือฉบับนี้ไปประกอบการให้คำแนะนำแก่ผู้ขออนุญาตก่อสร้างอาคารในพื้นที่ เพื่อให้อาคารที่สร้างขึ้นมีรูปแบบและสีเป็นไปตามมาตรการที่กำหนดไว้ใหม่ประกาศกระทรวงฯ นอกจากนี้คู่มือฉบับนี้ยังเป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมล้านนา ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้ในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาอันล้ำค่าต่อไป

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ

สารบัญ

ความหมายและความสำคัญ of สถาปัตยกรรมท้องถิ่น...หน้า 5

ประเภทและรูปแบบของเรือนล้านนา...หน้า 8

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของเรือนล้านนา...หน้า 29

การเลือกใช้วัสดุที่มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ...หน้า 43

อ้างอิง...หน้า 52

ความหมายและความสำคัญของสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

ภาพประกอบ : เรือนไทยล้านนา (พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา เชียงใหม่, 2561)

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น หรือสถาปัตยกรรมท้องถิ่น (Vernacular architecture)

หมายถึง สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ในแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม เพื่อสนองความต้องการนั้น ๆ รูปแบบของสิ่งก่อสร้างอาจจะพัฒนาไปจากรูปแบบเดิม เพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต โดยใช้วัสดุก่อสร้างที่หามาได้ ตามท้องถิ่นนั้น ๆ (<https://th.wikipedia.org/wiki/>)

สถาปัตยกรรมท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะตัวเป็นผลมาจากกระบวนการวิวัฒนาการทางสังคมและวิถีของแต่ละวัฒนธรรม สะท้อนสถานภาพของสังคมนั้น ๆ (วิวัฒน์ เตมียพันธ์, 2541, พ.56) ความหมายของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นตั้งแต่ดั้งเดิมนั้นมีความหมายเป็น 2 นัยยะ ได้แก่ การเป็นที่อยู่อาศัยอำนวยความสะดวกทางกายแล้ว และการเป็นสถานที่ที่มีความเป็นมงคลใในการนั้นดาลความสุขทั้งทางกายและทางใจ แก่ผู้อยู่อาศัย มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติคอยคุ้มครองจิตวิญญาณของผู้พักอาศัย ให้อยู่ในสภาพที่เป็นปกติสุข และสามารถอำนวยความสะดวก สมบูรณ์ แก่ผู้อยู่อาศัย โดยผ่านสัญลักษณ์ที่เป็นมงคล ให้กับเรือนด้วยพิธีกรรม ไนชั้นตอแตกต่าง ๆ ของการปลุกเรือน (วิวัฒน์ เตมียพันธ์, 2543, พ.17)

สำหรับลักษณะของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นนั้นเกิดจากการตอบสนองของความต้อการใการดำรงชีวิตของผู้คน ในแต่ละท้องถิ่นและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภูมิอากาศ และภูมิประเทศในบริเวณนั้น ๆ นอกจากลักษณะทางกายภาพที่ได้พบเห็นด้วยตาแล้ว ใงานสถาปัตยกรรมท้องถิ่นยังแฝงด้วยองค์ความรู้อันหลากหลาย อาทิเช่น คติความเชื่อ วิถีชีวิต ลำดับชั้นของคน ในสังคม รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ มากมาย งานสถาปัตยกรรมท้องถิ่นเปรียบเสมือนตัวเชื่อม ใงองค์ความรู้ของผู้คน ใในอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถาปัตยกรรมท้องถิ่นมิใช่เป็นเพียงบ้านพักอาศัย เพื่ออยู่อาศัยหลับนอนเพียงอย่างเดียว แต่มันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของผู้คน มีความรู้

และภูมิปัญญาที่แฝงเร้นในตัวเองภายใต้เปลือกบาง ๆ ของวัสดุธรรมชาติท้องถิ่น (ทิฆัมพร ลอยศักดิ์, 2547. น.13)

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าสถาปัตยกรรมท้องถิ่น มีความสำคัญนอกจากในแง่ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นหรือประจำกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว ยังมีคุณค่าด้านวิถีชีวิตการอยู่อาศัย คุณค่าทางศิลปะมีความงามในตัวเองสามารถสะท้อนชีวิตวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของสังคมนั้น ๆ โดยแต่ละชาติพันธุ์มักจะมีปัญหาสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่แตกต่างกันแม้จะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกันหรือแม้จะอพยพย้ายถิ่นก็จะรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมของตนไว้ได้และสืบทอดกันจากรุ่นปู่รุ่นพ่อสู่รุ่นลูกรุ่นหลานต่อไป

สำหรับประเทศไทยสถาปัตยกรรมแต่ละท้องถิ่นจะมีเอกลักษณ์โดดเด่นในแต่ละภาค และมีรูปแบบที่สอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ การประกอบอาชีพ วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น ตลอดจนประเพณีความเชื่อ ทำให้สถาปัตยกรรมแต่ละภาคมีความแตกต่างกัน สำหรับภาคเหนือ เรามักเรียกว่า **สถาปัตยกรรมแบบล้านนา** หรือ **เรือนล้านนา**

เรือนล้านนาไฟแบบดั้งเดิมนิยมสร้างเป็นเรือนหมู่ ซึ่งอาจจะขยายมาจากเรือนเดี่ยว เรือนหมู่ที่มี 2 หลัง โดยมีชานแล่นตรงกลางเรียกว่า เรือนแฝด (วัฒนธรรม เชียงใหม่, ม.ป.ป., น.3) การวางทิศทางของเรือนใหม่เหมือนกับเรือนไทยทั่วไป คือนิยมปลูกเรือนขวางตะวันหันหัวท้ายของเรือนไปทางทิศเหนือ-ใต้ ทั้งนี้เพื่อให้ตัวเรือนด้านข้างรับแสงแดดได้มากที่สุด โดยเฉพาะในช่วงหน้าหนาว

ประเภทและรูปแบบของเรือนล้านนา

ภาพประกอบ : เรือนกาแล (พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา เชียงใหม่, 2561)

การแบ่งประเภทของเรือนล้านนาที่มีผู้แบ่งประเภทไว้มากมาย เช่น แบ่งตามสภาพการใช้งานได้เป็น 3 ประเภท คือ เรือนชนบท เรือนไม้ และเรือนกาแล (อนุวิทย์ เจริญศุกกุล และ วิวัฒน์ เตมียพันธ์, 2539, น.9) แบ่งตามชนิดของวัสดุได้เป็น 2 ประเภท คือ เรือนไม้ปั่ว (ไม้ไผ่) หรือเรือนเครื่องผูก และเรือนไม้จริงหรือเรือนเครื่องสับ (ฉันท นิคมานเทมินทร์, 2532, น.144) และแบ่งตามลักษณะการใช้สอยที่ว่างอาคารได้เป็น 2 ประเภท คือ เรือนเตี้ย และเรือนแฝด (สมคิด จิระทัศน์กุล, 2543, น.161)

สำหรับคู่มือสถาปัตยกรรมท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน จะนำเสนอรูปแบบเรือนล้านนาในแบบดั้งเดิมเฉพาะประเภทที่สามารถประยุกต์ใช้สำหรับการปลูกสร้างอาคารในปัจจุบันได้ ได้แก่ เรือนไม้ (เขื่อนมะเก่า) เรือนสลัขกลาง เรือนสรไผ่ เรือนกาแล เรือนร้านค้า (เขื่อนแป) เรือนทรงปั้นหยา เรือนโถ่ลิ้น เรือนโถยง และเรือนล้านนาทรงโคโลเนียล ซึ่งเป็นเรือนครึ่งปูนครึ่งไม้ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและเอกลักษณ์ของความงามตามแบบสถาปัตยกรรมก่อนที่จะประยุกต์รูปแบบดังกล่าวไปใช้ในการก่อสร้างอาคารใหม่เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรการเพื่อให้อาคารที่ปลูกสร้างมีรูปแบบของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า

เรือนกาแล

เรือนกาแล เป็นเรือนสำหรับผู้มีฐานะทางสังคม หรือผู้นำชุมชน หรือชนชั้นสูงในสังคม ตั้งแต่ระดับชนบทจนถึงระดับเมือง (อนุวิทย์ เจริญศุกกุล และ วิวัฒน์ เตมียพันธ์, 2539, น.11) เอกลักษณ์สำคัญของเรือนประเภทนี้ คือ กาแล ซึ่งเป็นไม้แกะสลักอย่างสวยงามประดับบนยอดจั่วจึงเป็นที่มาที่เรียกเรือนประเภทนี้ว่า เรือนกาแล ในแบบดั้งเดิมปลูกสร้างด้วยไม้จริง มีความประณีตเรียบร้อยมากกว่าเรือนของสามัญชนทั่วไป มีแบบแผนการก่อสร้างที่ชัดเจน และเป็นระเบียบมากกว่าเรือนทั่วไป

เอกลักษณ์เรือนกาแลที่โดดเด่นเป็นที่รู้จัก คือ กาแล มีลักษณะเป็นไม้แกะสลัก 2 ชั้น ไขว้ประดับยอดจั่ว ความหมายไม่สามารถระบุได้ชัดเจน มีความเชื่อหลายอย่าง เช่น ป้องกันแรงและกามาเกาะบนหลังคา หรือมาจากคำว่า “กะแล้ง” ซึ่งแปลว่า ไขว้ ตามลักษณะที่ปรากฏ เรือนของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ใช้สัญลักษณ์แบบเดียวกัน เช่น ไตลื้อ ไตดำ ลัวะ ลาว เขมร ฉินโต มาเลย์ ฯลฯ ซึ่งล้วนบุชชาควายประกอบพิธีทั้งสิ้น บางแห่งใช้เขาควายประดับบนหลังหลังคา และมีแผ่นไม้แกะสลักเหนือประตูห้องนอนเรียกว่า ห้ายนต์ สันนิษฐานว่าชาวล้านนาต้องการออกแบบเรือนให้มีลักษณะของควาย ใช้กาแล แทนเขา ฝาผายออกคล้ายลำตัวควาย และเรียกห้ายนต์ซึ่งอยู่ตำแหน่ง ใกล้เคียงกับหัวของควายตามลัทธิบูชาควาย

เรือนกาแล

(สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี, 2559, น.32)

กาแลบนยอดจั่ว

(<https://thaiculturebuu.wordpress.com>, 2561)

การประดับห้ายนต์เหนือประตู

(ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2561)

การแกะสลักลวดลายห้ายนต์

(วัดมหาพร เชื้อนสวรรค์, ม.ป.ป., พ.22)

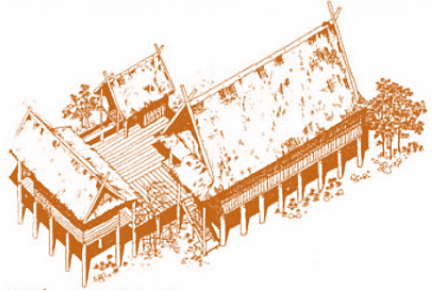

สำหรับการปลูกสร้างอาคาร ไม้ปัจจุบันสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบของเรือนกาแล ในส่วนของหลังคาทรงจั่ว ไม้ไผ่ค้ำยันหรือเต้ารองรับเชิงกลอนหลังคา หน้าจั่วทำจากไม้ การประดับยอดจั่วด้วยกาแล เหมาะสำหรับบ้านอยู่อาศัย โดยยกพื้นสูง ก่อสร้างด้วยไม้ ครึ่งปูนครึ่งไม้ หรืออาคารปูนทั้งหลัง ในกรณีที่เป็นอาคารพาณิชย์อาจประยุกต์ใช้กับ ส่วนชั้นพจนจนถึงหลังคา

เรือนไต้ลื้อ

ไต้ลื้ออพยพสู่ประเทศไทยเพราะถูกกวาดต้อนเข้ามา ในสมัยพระเจ้ากาวิละ ยกทัพไปกวาดต้อนผู้คนจากเมืองต่าง ๆ เข้ามาในล้านนาช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ไต้ลื้อถูกนำไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ พะเยา เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และน่าน โดยมีกลุ่มใหญ่อยู่ที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา อำเภอปัวและทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ปัจจุบันเรือนไต้ลื้อแบบดั้งเดิม เหลืออยู่เพียงไม่กี่หลัง นอกนั้นได้ปลูกสร้างเรือนแบบคนเมืองหรือแบบสมัยใหม่กันไปหมดแล้ว เรือนที่นับได้ว่าเป็นแบบดั้งเดิมของไต้ลื้อในไทยนี้ มีรูปลักษณะหรือระเบียบวิธีก่อสร้างตามแบบเรือนไต้ลื้อในสิบสองปันนาหรือรัฐฉานเพียงบางส่วน ดังนี้

- ❖ เป็นเรือนไม้ยกใต้ถุนสูงเหมือนกัน
- ❖ หลังคาของเรือนไต้ลื้อในไทยเป็นทรงจั่ว มีปีกนกกันสาดด้านสกัด ไม้สูงใหญ่มากนัก ชายคาไมยาวและคลุมต่ำ ต่างจากเรือนไต้ลื้อในสิบสองปันนาที่เป็นจั่วมหาสูงใหญ่
- ❖ ผนังเรือนไต้ลื้อในไทย เป็นผนังค่อนข้างกระจายตัว แยกเรือนเป็นหลายหลัง ต่างจากผนังเรือนไต้ลื้อในสิบสองปันนาและรัฐฉานที่เป็นผนังต่อเนื่องในหลังคาเดียว

เรือนไต้ลื้อ (อับ นิคมานเหมินท์, 2532)

- ❖ เสาของเรือนไต้ลื้อ ไม้ไทยฝังดินเหมือนเรือนล้านนา ไม้ตั้งบนหินเหมือนเรือนไต้ลื้อในสิบสองปันนาหรือรัฐฉาน
- ❖ ไต้ลื้อไม้ไทยวางเรือนหลวงข้าวอยู่ด้านหน้าเรือนใหญ่ แต่ไม่แยกเรือนหลวงข้าวจากเรือนใหญ่เหมือนเรือนล้านนาส่วนใหญ่ แต่เชื่อมกับเรือนใหญ่ด้วยชาน เดินถึงกันได้ (สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี, 2559)

สำหรับการปลูกสร้างอาคารในปัจจุบันสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบของเรือนไต้ลื้อในส่วนของหลังคาทรงจั่ว การยกใต้ถุนสูงเพื่อทำที่จอดรถ หรือสำหรับบ้านที่อยู่ในพื้นที่น้ำท่วมถึง

เรือนไต้ของ

ชุมชนหรือหมู่บ้านไต้ของ มีลักษณะคล้ายไต้ลื้อและล้านนา ประกอบด้วย วัด ชุมชน ช่างบ้าน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน บ้าน ที่ทำกิน (นา สวน) ป่าชุมชน ป่าช้า และแหล่งน้ำ ลักษณะและการใช้งานองค์ประกอบเหล่านี้ใกล้เคียงกับไต้ลื้อและล้านนา ไต้ของไม่ทำเป็นเรือนหลังเล็กยกพื้นเหมือนล้านนา แต่ทำเป็นอาคารใหญ่ขึ้น ลักษณะคล้ายศาลาไม้ยกพื้น ภายในมีเสาโอบบ้านตั้งอยู่ ช่วยกันนำรุงรักษาให้มีสภาพดีอยู่เสมอ และทำพิธีไหว้กันเป็นประจำ ไม้ป่าชุมชนจะปลูกไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ที่ได้ใช้ประโยชน์ เช่น ทำพื้น ก่อสร้าง และพืชที่เป็นยาเป็นอาหาร หรือเป็นอาชีพได้ ฯลฯ โดยมีภูมิทัศน์

วัฒนธรรมที่สำคัญของชาวไตลื้อ ไตยอง ที่ชนชาติอื่นไม่ทำ คือ ต้นขี้เหล็ก ที่นิยมปลูกทั้งในป่าชุมชน และในพื้นที่ว่างระหว่างกลุ่มบ้าน ที่จะคอยตัดกิ่งใหญ่อยู่เสมอให้แตกกิ่งใหม่ออกเรื่อย ๆ เพื่อไม่ให้สูงเกินไปแล้วเก็บไปได้ยาก ลักษณะต้นขี้เหล็กแบบนี้จึงบ่งบอกได้ว่าที่นั่นคือชุมชนไตลื้อ ไตยอง

ชาวไตยองอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยตั้งแต่สมัยพญาติโลกราช แต่อพยพครั้งใหญ่เพราะถูกกวาดต้อนเข้ามาเมื่อพระเจ้ากาวิละนำชาวของมาแบบเทศร้าง คือ มาทั้งโครงสร้างสังคม ตั้งแต่เจ้าเมือง บุตรธิดา ขุนนาง พระสงฆ์ และครัวเรือน ราษฎร ประมาณสองหมื่นคน เพื่อมาฟื้นฟูบ้านเมืองที่เสียหายจากสงคราม นำมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองลำพูน (เขตอำเภอเมืองและป่าซางในปัจจุบัน) ในระยะแรกยังมีระบบเจ้าเมืองของตามโครงสร้างทางสังคมที่ติดมาด้วย ก่อนจะกลืนเข้ากับชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานด้วยกัน ในพื้นที่ และระบบสังคมแบบเจ้าเมืองของจางหายไป แต่สำนักความเป็นคนของและสำเนียงภาษาการพูดตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีหลายอย่าง ไตยองในไทยยังคงรักษาไว้ได้สืบทอดมาถึงปัจจุบัน

เรือนของชาวไตยองในเมืองไทยนั้น มีพัฒนาการที่สำคัญจากเรือนไตยองในเมืองของ มีสาเหตุจากการอพยพลงสู่ลำพูน ซึ่งอยู่ในเขตร้อนชื้น เรือนเครื่องไม้ของชาวไตลื้อและชาวไตยองทั่วไปมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ในรูปแบบเรือนบ้านโต รำหน้า หลังคา ฯลฯ รูปแบบจะแยกตามอัตลักษณ์และการปรับเข้ากับสภาพพื้นที่ตั้งถิ่นฐาน เช่น

- ❖ การออกแบบหลังคาเรือนจั่วผสม (มโนลา) ที่มีความชันโหลตต่อเพื่องไม่ให้ตายตัวด้วยสัดส่วนจั่วจั้งหะช่วงเส้า เมื่อต้องการเพิ่มขนาดเรือนจะไม่เพิ่มขนาดเรือนด้วยการเพิ่มจั่ว แต่จะทำหลังคาต่อเพื่องไปเกิดเป็นตะเข้ราง ตะเข้สัน

- ❖ ภายในเรือนมีเต็น้อยอยู่ด้านหน้าเรือนหรือช่วงกลางเรือน ยกพื้นสูงจากชาน ใช้เป็นพื้นที่รับแขกและใช้งานนอกเหนือประสงค์ มีห้องนอนขนาดใหญ่ ที่อยู่ใต้ทั้งครอบครัว พ่อแม่จะนอนใกล้หน้าต่างด้านตะวันออก หันหัวไปทางเหนือ
- ❖ พบทำยนต์เหนียวทางเข้าห้องนอน โนบางหลัง แต่มีขนาดเล็กกว่าที่พบในเรือนกาแล
- ❖ เรือนยกใต้ถุนสูง แต่ไม่นิยมเลี้ยงสัตว์ใต้ถุน แยกเป็นโรงเลี้ยงไว้เป็นเรือนแยกต่างหาก
- ❖ ครัวไฟขนาดใหญ่แยกจากห้องนอน เปิดโล่งเข้าถึงง่าย ต่างจากเรือนไทยของในเมืองของที่มีอากาศหนาวเย็นกว่า ที่ครัวไฟอยู่รวมกับส่วนนอน ครัวไฟขนาดใหญ่เพื่อรองรับผู้คนจำนวนมากที่จะมาชุมนุมกันขณะทำอาหารเลี้ยงพระ
- ❖ ชานเรือนอยู่ด้านข้างเรือน ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับเรือนใต้ถุนโผล่สองชั้นหน้า ไม่เหมือนชาวล้านนาที่ทำชานเรือนอยู่ด้านหน้า แต่ตีไม้พื้นเว้นช่องเหมือนกัน

เรือนไทยของ จ.ลำพูน

(สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี, 2559. น.86)

เรือนไทยของ อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน

(สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี, 2559. น.86)

- ❖ รัชนีทิพย์ตะวันตกและเงินช่วงปลายรัชกาลที่ 4 และสมัยรัชกาลที่ 5 เริ่มมีการตกแต่งเรือนแบบเรือนขนมปังขิง ที่สำคัญคือ “สระโง” หรือส่วนประดับยอดจั่วทั้ง 2 ด้าน ทำด้วยไม้กลึงเป็นลวดลาย (สีบพงศ์ จรรยาธิปไตย, 2559)

สำหรับการปลูกสร้างอาคารในปัจจุบันสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบของเรือนโดยของ โงในส่วนของหลังคาเรือนจั่วผสม (มนิลา) การยกใต้ถุนสูงเพื่อทำที่จอดรถ หรือสำหรับ บ้านที่อยู่ในพื้นที่น้ำท่วมถึง

เรือนสระโง

เรือนสระโง (อ่านว่า สะ-ระ-โง) เป็นเรือนสมัยกลางแบบหนึ่ง พบมาก โงหลายอำเภอของจังหวัดลำพูน จนเรียกได้ว่า เป็นเอกลักษณ์ของเรือนไม้แบบ ประเพณีของลำพูน ลักษณะเป็นเรือนไม้ยกใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่ว ทรงปั้นหยา แต่ที่พบมากคือทรงจั่วผสมปั้นหยา (มนิลา) ลักษณะเด่นคือ มีไม้ประดับหลังคา ที่เรียกว่า “สระโง” อันเป็นที่มาของชื่อเรียกเรือนประเภทนี้ ไม้สระโงจะติดประดับอยู่ที่ ยอดจั่ว ปลายปั้นลมของหลังคาจั่ว และมุมชายคาตรงที่เชิงชายมาบรรจบกันของ หลังคานั้นหยาหรือมนิลา บางหลังก็ใช้ไม้ฉลุลายแบบล้านนาประกอมนเข้าด้วยกันกับ ไม้สระโงที่ยอดจั่วคล้ายเรือนขนมปังขิง (รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนขนมปังขิง คือ เรือนที่นิยมใช้ลวดลายการออกแบบตกแต่งสถาปัตยกรรมที่ทำด้วยไม้ มีลักษณะ ลวดลายหิงกฉล่อนหวานกระจุกกระจิมที่เรียกว่า “ลวดลายขนมปังขิง” เป็นฝีมือช่าง ขึ้นสูงระดับคทนต์ขึ้นไปมาใช้ใ้ในการตกแต่งอาคารที่เป็นลักษณะเรือนพักอาศัย (ภัทราวดี ศิริวรรณ และ รุ่งภัสสรณ์ ศรัทธาณพัฒน์, 2560, น.158) เช่น คุ่มวงศ์บุรี หรือ บ้านวงศ์บุรี จังหวัดแพร่

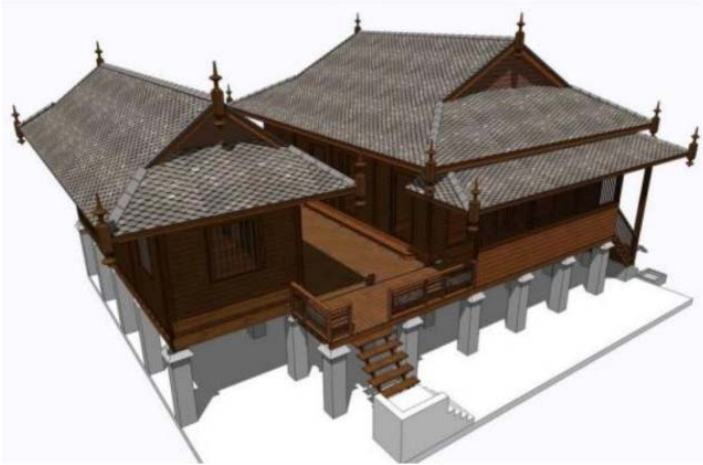

เรือนขนมปังขิง คุ่มวงศ์บุรี จังหวัดแพร่ (<https://thailandtopvote.com>, 2561)

สำหรับเรือนสรโหมได้ประดับไม้จันทน์เรือนเหมือนเรือนขนมปังขิง ส่วนใหญ่ประดับที่ยอดจั่วและตกแต่งด้านหน้าหรือซุ้มหน้าต่างเท่านั้น ไม้สรโหมสี่เหลี่ยมสัก ขนาด 4 x 4 นิ้ว ยาวประมาณ 0.60–0.90 เมตร หรือมากกว่านั้น ขึ้นอยู่กับขนาดเรือนและองค์ประกอบหลังคาที่เกี่ยวข้อง นำมากลึงเป็นรูปร่างสวยงาม

เรือนสรโหม (สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี, 2559, น.27)

“คุ้มเจ้าขอตเชือน” เรือนสรโหมแบบเจ้า เสาปูนรับตัวเรือนไม้แหวนอก
จะมีบัวหัวเสาซึ่งเรือนของสามัญชนจะไม่ทำ
(สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี, 2559, น.27)

ลายไม้ฉลุสำหรับตกแต่งเรือนสรโหม (ฉัตรกุล ชื่นสุวรรณกุล, 2555, น.12)

สำหรับการปลูกสร้างอาคารโหมปัจจุบันสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบของเรือนสรโหมในส่วนของหลังคาทรงจั่ว ทรงปั้นหยา หรือทรงจั่วผสม หน้าจั่วประดับไม้สรโหมที่ยอดจั่ว ปลายชั้นลมของหลังคาจั่วและมุขชายคา พร้อมตกแต่งลายไม้ฉลุให้สวยงามเพิ่มความอ่อนช้อย โดยใช้ได้ทั้งอาคารครึ่งปูน ครึ่งไม้ หรืออาคารปูนทั้งหลัง ได้ทั้งในกรณีที่เป็นบ้านเดี่ยวเพื่อการอยู่อาศัยและอาคารพาณิชย์

✂ เรือนร้านค้า หรือ เขื่อนแป

เรือนพักอาศัยริมทางและเรือนร้านค้า มีรูปแบบคล้ายกัน เป็นรูปแบบเฉพาะ คือ วางอาคารให้หันด้านยาวของอาคารขนานไปตามทางสัญจร จั่วเรือนขนานทางสัญจร หากเป็นเรือนร้านค้า ก็จะ ใช้พื้นที่ด้านยาวของเรือนด้านติดกับทางสัญจรเปิดเป็นหน้าร้าน ฝาเรือนด้านนี้ทำเป็นบานพับม หรือบานกระทุ้งขนาดใหญ่ได้เสริมหน้าถ้ง พื้นที่ภายใน ใช้เป็นที่วางสินค้า บางหลังต่อชายคาขึ้นยาวออกมาเพื่อคลุมพื้นที่หน้าร้าน บางหลัง ชายคานี้ยื่นยาว จะมีเสารับชายคาส่วนหนึ่งอีกแถวหนึ่ง

เรือนพักอาศัยที่สร้างริมทางสัญจร แม้ไม่ได้ค้าขาย ก็จะใช้รูปแบบ เรือนร้านค้า ในการสร้าง ฝาเรือนด้านหน้าทำให้เปิดได้เสริมหน้าถ้ง แต่การใช้นานก็ จะไม่ได้เปิดทั้งหมด จะเปิดเป็นช่องสำหรับเข้าออกเท่านั้น พื้นที่ภายใน ใช้เป็นพื้นที่ ใช้งานในบ้าน เป็นพื้นที่พักผ่อน หรือการใช้นานอื่น ๆ ผนวกประสงค์

เรือนร้านค้า บ้านไร่ ต.ท่าผา

อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

(โครงการพัฒนาเว็บไซต์ศิลปวัฒนธรรมเมืองแม่แจ่ม, 2561)

เรือนร้านค้า บ้านท่าช้าง อำเภอเมือง

จังหวัดเชียงใหม่ อายุประมาณ 100 ปี

(<http://oknation.nationtv.tv>, 2561)

เรือนร้านค้าแบบอาคารพาณิชย์ในจังหวัดลำพูน (เชียงใหม่วล์, 2561)

สำหรับการปลูกสร้างอาคารพาณิชย์ในปัจจุบันสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบของเรือนร้านค้าในส่วนของรูปทรงอาคารที่มีหลังคาพร้อมกัน 2-3 คูหา จั่วอาคารขนานไปกันถนัด ใช้พื้นที่ด้านขวาเป็นหน้าร้าน ประตูเป็นบานเฟี้ยม หรือบานกระทุ้งขนาดใหญ่ เต็มหน้าอาคาร อาจเพิ่มความยาวของชายคาและเสารับชายคาเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้โดดเด่นสวยงาม

✂ เรือนทรงปั้นหยา

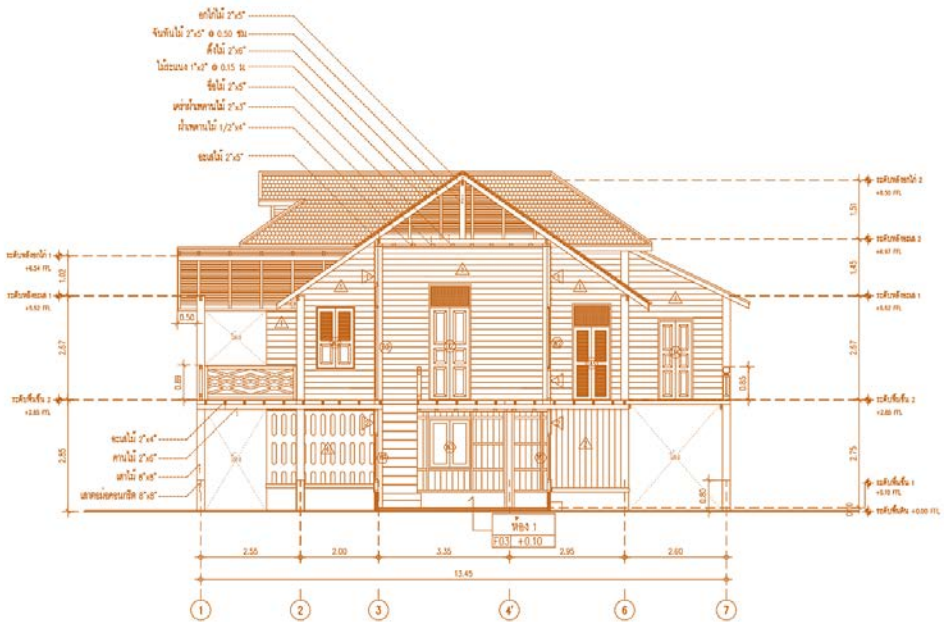
มีลักษณะเป็นเรือนไม้ขนาดใหญ่จำนวนสองชั้น เป็นรูปแบบเรือนของคหบดีหรือผู้มีฐานะนิยมสร้างขึ้นในช่วงสมัยที่ยังคงได้รับอิทธิพลด้านสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก เกิดเป็นรูปแบบที่มีการผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมในยุคโคโลเนียลกับเรือนพื้นถิ่นล้านนา จึงมีหลังคาทรงปั้นหยาเหลื่อมซ้อนกันอย่างลงตัวผสมผสานกับหลังคาทรงจั่วที่ยังคงมุ่งหลังคาด้วยกระเบื้องดินขอ ชั้นบนเป็นระเบียงมุขยื่นออกมาด้านหน้า เชื่อมด้วยระเบียงยาวที่ทำล้อมรอบตัวเรือน ตั้งแต่โถงบันไดทางขึ้นด้านข้าง ยาวจนจรดด้านหลังเรือน ภายในตัวเรือนชั้นบนเป็นห้องโถงที่มีบันไดลงสู่ชั้นล่าง พื้นที่ชั้นล่างเป็นห้องโถงกว้างปิดผนังด้วยฝาไม้ทุกด้าน ระหว่างผนังเจาะช่องหน้าต่างเพื่อระบายอากาศและให้แสงเข้าถึงในห้อง (สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม, 2556)

เรือนทรงปั้นหยา (อนุสารสุนทร) สร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2467

(สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม, 2556)

สำหรับการปลูกสร้างบ้านพักอาศัย ร้านอาหาร ร้านค้าในปัจจุบัน สามารถประยุกต์ใช้รูปแบบของเรือนทรงปั้นหยาในส่วนของรูปทรงอาคาร ทรงหลังคา ระเบียงระแนงทรงบันได โดยเพิ่มพื้นที่ใช้สอยด้านล่างให้สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มพื้นที่และเลือกใช้วัสดุมุ่งหลังคาที่มีโทนสีน้ำตาล โดยสร้างได้ทั้งอาคารครึ่งปูน ครึ่งไม้หรืออาคารปูนทั้งหลัง

เรือนทรงปั้นหยา

(สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม, 2556)

✂ เรือนล้านนาทรงโคโลเนียล

เรือนอีกประเภทหนึ่งที่นอกเหนือจากเรือนไทยโบราณแต่มีการปลูกสร้างไว้สมัยอดีตกว่า 100 ปี คือ เรือนล้านนาทรงโคโลเนียล เป็นรูปแบบอาคารที่เกิดจากการผสมผสานศิลปะพื้นบ้านเข้ากับสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกในยุคสมัยการขยายอาณานิคม เกิดเป็นอาคารทรงโคโลเนียล และเรือนขนมปังขิง ที่ถูกดัดแปลงให้มีความอ่อนช้อยแบบล้านนา บางแห่งมีลักษณะเป็นอาคารตึกก่อปูนกึ่งไม้ สง่างามและถูกประดับด้วยไม้ฉลุ (ชัยรัตน์ อัครวางกูร, 2555) ชั้นบนเป็นเรือนไม้แบบล้านนาที่ก่อสร้างอย่างหรูหรา หลังคาซ้อนชั้นประดับชายคาด้วยไม้ฉลุ ชั้นล่างเป็นอาคารทรงตึกฝรั่งก่ออิฐฉาบปูนหุ้มซี่มไค้กงกลมสลับนเสาดิ่งโตยรอบ ตกแต่งด้วยคิ้วบัวและหัวเสาปูนปั้น (สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 2561)

เรือนล้านนาชั้นโตกสร้างตามแบบเรือนล้านนาทรงโคโลเนียล ก่อสร้างในปี พ.ศ. 2420
(สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 2561)

เนื่องจากอาคารที่มีรูปทรงอิทธิพลสถาปัตยกรรมตะวันตก จึงอาจมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เรือนใหญ่คณาณานิคม โดยอาคารจะเป็นทรงตึก 2 ชั้น โครงเป็นฉลิมและปูนพื้นและเพดานเป็นไม้ ด้านหน้าอาคารมีระเบียงยาวตลอดแนว ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของเรือนใหญ่คณาณานิคม ภายในเรือนแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน มีห้องต่าง ๆ ตามการใช้สอย เช่น ห้องนอน ห้องน้ำ ห้องครัว ฯลฯ ทางเข้าเรือนชั้นล่างเป็นห้องโถงกว้างและมีเตาผิงไว้สำหรับฤดูหนาว (สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม, 2556)

เรือนล้านนาแบบโคโลเนียลเดิมเป็นบ้านของนายอาเธอร์ โลออนแนล คิวริเปอส์ สร้างไว้ใ้หนาว พ.ศ. 2465 ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรียกว่า เรือนหลุงคิว (สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม, 2556)

ปัจจุบันสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบของเรือนแบบโคโลเนียลได้กับอาคารพาณิชย์เพื่อใช้เป็นร้านค้า โดยอาจปรับงานโครงสร้างชั้นล่างเป็นมิซึมิ ค็องกลม ตกแต่งชั้นบนด้วยลายฉลุ โครงแบบหลังคาตั้งเดิมไว้ จะทำให้อาคารมีความอ่อนช้อย สบายงามแต่ดูแข็งแรง

✂ เรือนไม้ หรือ เขื่อนมะเก่า

เรือนไม้ ใช้ไม้จริงทั้งหลัง ใต้ถุนสูง หลังคาทรงกระเบื้อง อาจมีมากกว่า 1 ห้องนอน เป็นเรือนที่รับแบบแผนการสร้างมาจากเรือนกาแล ใช้รูปแบบและความพิถีพิถันน้อยลง เพราะเป็นเรือนสำหรับสามัญชนหรือชาวบ้าน เขื่อนไม้มะเก่าแต่เดิมจะไม่มีการประดับตกแต่งมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ไม้มีการประดับกาแล แต่แบบแผนการใช้พื้นที่หรือผังพื้นยังคงเป็นแบบหรือใกล้เคียงแบบประเพณีเดิมส่วนใหญ่ทำเป็นเรือนแฝดเหมือนเรือนกาแล หากจะปลูกสร้างเป็นอาคารในปัจจุบันอาจประยุกต์ส่วนของหลังคา หน้าจั่ว การยกพื้น ระเบียง นันโต มาร่วมด้วย ซึ่งเหมาะสมสำหรับบ้านเดี่ยวเพื่อการพักอาศัยมากกว่าอาคารพาณิชย์

เขื่อนมะเก่า ต.ท่าพา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

เขื่อนมะเก่า ต.ช่างเคิ่ง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

(โครงการพัฒนาเว็บไซต์ศิลปวัฒนธรรมเมืองแม่แจ่ม, 2561)

✂ เรือนสมัยกลาง

เรือนสมัยกลางเป็นเรือนที่พัฒนาอยู่ระหว่างเขื่อนมะเก่ากับเรือนสมัยใหม่ ความซับซ้อนของรูปแบบเรือนมีมากขึ้น ผังพื้นถูกจัดวางใหม่ ไม้เป็นแบบเขื่อนมะเก่าที่ขมผังพื้นของเรือนกาแลมาใช้ เรือนไม้ในขณะนี้ เกิดการพัฒนาจากปัจจัยหลายอย่าง

เช่น การเกิดขึ้นของวัสดุก่อสร้างชนิดใหม่ คือ สังกะสี ที่นำมาใช้กับตะเข้รางได้ดี ทำให้สามารถออกแบบหลังคาที่วิ่งชนกัน ใส่ตะเข้รางได้ บางพื้นที่ ชาวบ้านเรียก เรือนแบบนี้ว่า “เฮือนคู้” เป็นเรือนที่ “แป้” หรือ อเส (คานชั้นบนสุดของอาคาร) วิ่งชนกัน

เรือนสมัยกลาง (สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี, 2559, พ.26)

สำหรับการปลูกสร้างอาคารในปัจจุบันสามารถนำมาประยุกต์ใช้รูปแบบของ หลังคา ระเบียง เชิงชาย หน้าจั่ว และหน้าต่างของเรือนสมัยกลางร่วมกับอาคารครึ่งปูน ครึ่งไม้ หรืออาคารปูนทั้งหลังได้อย่างลงตัว ได้ทั้งในกรณีที่เป็นบ้านเดี่ยวเพื่อการอยู่อาศัย และอาคารพาณิชย์

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของเรือนล้านนา

ภาพประกอบ : กานพระตำหนักตอยตุง (พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา เชียงใหม่, 2561)

ในการก่อสร้างอาคารให้มีรูปแบบตามสถาปัตยกรรมท้องถิ่นนอกเหนือจากการนำเอารูปแบบโครงสร้างหลักมาประยุกต์ใช้แล้วยังมีองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของเรือนล้านนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในส่วนต่าง ๆ ของอาคารเพื่อเพิ่มเอกลักษณ์ ความงดงาม และมีประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น ผู้ออกแบบอาคารสามารถเลือกรูปแบบโครงสร้างของอาคารให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างอาคาร และพิจารณาเลือกวัสดุ การตกแต่งตามแบบสถาปัตยกรรมเรือนล้านนา มาประกอบในส่วนต่าง ๆ ของอาคารเพื่อให้ภาพรวมของอาคารทั้งหมดสอดคล้องกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น โดยองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของเรือนล้านนาส่วนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสมัยปัจจุบันมีดังนี้

■ บันไดและเสาแหล่หมา

บันไดของเรือนล้านนามักหลบอยู่ใต้ชายคา อาจจะเป็นการลดพื้นที่บ้านบางส่วนเพื่อทำเป็นบันได หรือย่นบันไดออกมาแล้วทำหลังคาคลุม เสาที่ตั้งอยู่เชิงบันไดชั้นบ้านมักเป็นเสาลอยตั้งขึ้นไปรับหลังคาโดยตรง เรียกว่า เสาแหล่หมา เพราะมักผูกหมาไว้กับเสานี้ เพื่อเฝ้าบ้าน

เรือนล้านนามีเสาแหล่หมาเชิงบันได

(<http://www.museumthailand.com>, 2561)

การประยุกต์ใช้เสาแหล่หมาเชิงบันได

(<http://topicstock.pantip.com>, 2554)

ระเบียงและซ่าน

ระเบียงและซ่าน ระเบียง โนเรือ่นชนบทซึ่งมักจะมีห้องนอนเดี่ยว โดยทำหน้าที่เชื่อมส่วนต่าง ๆ คือ ห้องนอน ครัว ร้า่นน้ำ และซ่านเข้าด้วยกัน แต่โนเรือ่นไม้แฝดและเรือ่นกาแล ระเบียงจะเป็นตัวเชื่อมเรือ่นสองหลังเข้าด้วยกัน ส่วนใหญ่จะเปิดโล่งทั้งหน้าและหลัง และส่วนของระเบียงทางเดินแคบ ๆ (ช่อม) ระหว่างเรือ่นแฝดทั้งสองหลังนี้จะถูกเรียกว่า ช่อมริน (ริน คือ ราน้ำฝน)

ระเบียงทางเดิน (ช่อม) ของเรือ่นกาแล

(<http://mintarch26.blogspot.com>, 2561)

การประยุกต์ใช้ระเบียงทางเดิน (ช่อม)

(<https://pantip.com/topic/32408050>, 2561)

เติน

เติน⁺ พื้นที่นอกประสงค์กึ่งเปิดโล่ง คือ มีฝาเพียงด้านเดียวหรือสองด้าน มีหลังคาคลุม มักอยู่หน้าห้องนอน และประตูทางเข้าห้องนอนก็มักอยู่ด้านที่ติดกับเติน เป็นพื้นที่ใช้สอยที่ถูกใช้สอยมากที่สุดเปรียบเสมือน Living room ของบ้าน ทั้งใช้นั่ง-นอนพักผ่อน ทำงาน รันแขก ประกอบพิธี และที่นอนของลูกชาย ทั้งนี้ การก่อสร้างของเรือ่นไทยสมัยโบราณแทบทุกภาคมักจะมีพื้นที่นอกประสงค์

กิ่งเปิดโล่งเพื่อไว้สำหรับต้อนรับแขก เป็นเสมือนลานกิจกรรมของบ้านเพื่อองจากมีอากาศถ่ายเทดี ตลอดจนเป็นบริเวณรับประทานอาหารของครอบครัว

เตียงของเรือนกาแล

(<https://sistacafe.com>, 2561)

การประยุกต์ใช้เตียง

(www.baanlaesuan.com, 2561)

ฝาไหล

ฝาไหล เป็นฝาไม้ที่ทำให้เลื่อนเปิดได้เพื่อเปิดรับลม โดย ใช้ไม้กระดานตีตามตั้งช่องเว้นช่องสองชั้น ชั้นแรกติดตาย ชั้นที่สองเลื่อนเข้าขวาได้ ปิดเปิดด้วยการเลื่อนฝาชั้นที่สองให้ช่องเปิดตรงหรือสลับกับช่องเปิดของฝาชั้นที่สอง เป็นภูมิปัญญาที่ช่วยระบายความร้อนของบ้าน เหมาะอย่างยิ่งสำหรับประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน เพื่อช่วยในการถ่ายเทอากาศ ระบายความร้อนในอาคาร ช่วยประหยัดพลังงานแทนการเปิดพัดลมหรือเครื่องทำความเย็น พร้อมทั้งเพิ่มแสงสว่างให้แก่ห้องต่าง ๆ

ฝาไหลขณะเลื่อนปิดไว้

(สืบพงศ์ จรรย์สีปลศรี, 2559, น.37)

ฝาไหลขณะเลื่อนเปิดออก

(www.oldwoodhouse.net, 2561)

การประยุกต์ใช้ฝ้าโหลในห้องนอน
(ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2561)

การประยุกต์ใช้ฝ้าโหลในห้องนั่งเล่น
(www.ประตูหน้าต่าง.com, 2561)

ปลายจ้อง

ปลายจ้อง หรือเครื่องประดับยอดจั่ว เรือนล้านนาหลายพื้นที่นิยมประดับยอดจั่ว ทั้งสองปลายด้วยองค์ประกอบพิเศษ เป็นการประดับตามความเชื่อ หรือตามประเพณี หรือเพื่อความสวยงาม ส่วนใหญ่ไม่มีประโยชน์ใช้สอยใด เว้นบางแบบเท่านั้น ที่พิจารณาได้ว่าติดตั้งเพื่อประโยชน์ใช้สอย มีหลายรูปแบบดังนี้

แบบที่ 1 ไม่ประดับตกแต่งใด ๆ ปลอยไหม้เพียงโครงสร้างตามปกติ พบบางหลัง ที่ใช้แผ่นสังกะสีแผ่นเล็ก ๆ ปิดทับรอยต่อของไม้หลบข้างหลังที่ตีทวนแวกกระเบื้อง มุงหลังคาแผ่นสุดท้าย กันน้ำฝนซึมเข้าหน้าต่างไม้ยึดอายุของไม้

ปลายจ้องแบบไม่ประดับตกแต่ง (สืบพงศ์ จรรย์สินศรี, 2559, น.38)

แบบที่ 2 แบบไม้ปักจ้ง ใช้ไม้กระดานหน้ากว้าง 5-6 นิ้ว ไม้ยาวหนักตีซ้อน ด้านบน 1-3 ชั้น ให้ไม้แผ่นบนขนาดสั้นกว่า โดยตีให้เหลื่อมกันออกมาด้านนอก เล็กน้อย แล้วปิดทับด้วยแผ่นสังกะสีเหมือนแบบที่ 1 บ้างก็ปิดแผ่นสังกะสีปิด 45 องศา เห็นปลายแหลมของแผ่นสังกะสียื่นออกมา พบในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน หลายอำเภอ ปลายจ้งแบบนี้ น่าจะพัฒนามาจากการปักกันไม้หลวมหลังคาจากฟ้า ที่ซึมเข้าหน้าตัดไม้ก่อนยุคที่ใช้สังกะสีปิดด้านบน โดยใช้ชั้นเล็กปิดทับอีกชั้นหนึ่งหรือหลายชั้น เพื่อให้ฟ้าซึมลงยากขึ้น เมื่อมีสังกะสีใช้ บางหลังจึงใช้แต่แผ่นสังกะสี บางหลังยึดรูปแบบเดิมที่ใช้ไม้กระดานขึ้นเล็กทับหลัง แล้วทับหลังด้วยแผ่นสังกะสีอีกชั้น

ปลายจ้งแบบไม้ปักจ้ง (สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี, 2559, น.38)

แบบที่ 3 แบบกาแล หรือ แบบไม้คู่ไขว้ เป็นแบบที่ถูกยกให้เป็นเอกลักษณ์ของเรือนพื้นถิ่นล้านนา ถูกใช้กับเรือนกาแล เรือนแบบประเพณีที่สำคัญของเชียงใหม่และล้านนา อาจารย์ไกรศรี นิคมานเหมินท์ กล่าวว่า ไตยวนทางภาคเหนือเรียก “กำแล” (นกกากำเสียงดู) ส่วนชาวไตยวนในราชบุรีเรียก “แกแล” (นกกพรามกำเสียงดู) ลักษณะเป็นไม้กระดานหน้ากว้างเท่ากับไม้หน้าหลม ยาวประมาณ 0.70-1.00 เมตรหนาประมาณหนึ่งนิ้ว แกะสลักอย่างงดงาม เป็นลายกนก 3 ตัว หรือลายเมฆไหล

(เสนาอ นิลเดช, 2540: 117) ถอนข้อค้ำยันพิซพันธุ์ที่แตกยอดงอกขึ้นไป แบ่งตามรูปทรงได้ 3 ประเภท คือ

- ❖ ทรงตรง ทำเป็นแนวตรงต่อเฟื้องกับป็นลมห
- ❖ ทรงอ่อน โค้งคล้ายเขาควาง ส่วนโคนของกาแลทำโค้งออกเล็กน้อย และวกเข้าไปเล็กน้อย ปลายบนกลับโค้งออกด้านนอกอีก และ
- ❖ ทรงคล้ายกากบาท สั้นกว่า 2 แบบแรก ปลายบนคล้ายเคียวพญานาค 2 เคียวหันหน้าเข้าหากัน ปลายล่างมน จลุโปร่ง แบบนี้จะทำเป็นชั้น มาทาบติดกับป็นลมห

สวดสายที่ใช้กับกาแล พบ สายกนกสามตัว สายเถาไม้ หรือ สายเครีธเถา และสายเมฆโหล พบทั้งที่จลุโปร่ง กับการแกะสายไม้จลุให้ทะลุหลัง

ปลายจ้องแบบกาแล (สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี, 2559, น.39)

แบบที่ 4 แบบแม่แจ่ม หรือ “จ๋อง” (ฉนวนวิทย์ เจริญศุภกุล และ วิวัฒน์ เตมียพันธ์, 2539) นิยมใช้ในอำเภอทางตอนใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ แหล่งใหญ่ในอดีต คือ อำเภอจอมทอง ซึ่งเป็นพื้นที่ศูนย์กลางความเจริญของพื้นที่แถบนี้ก่อนจะแพร่หลายไปสู่พื้นที่ข้างเคียง ปัจจุบันเรือนพื้นถิ่นที่ประดับปลายจ๋องแบบนี้ในอำเภอจอมทอง เหลืออยู่ไม่มากนัก เพราะความเจริญสมัยใหม่รุกเข้าสู่พื้นที่ แต่ยังคงเหลืออยู่มาก และหนาแน่นในเขตอำเภอแม่แจ่ม จึงถูกเรียกกันว่า แบบแม่แจ่ม บางท่านเรียกว่า กาสแม่แจ่ม ลักษณะเป็นไม้กระดานกว้าง 4 นิ้ว ขาวประมาณ 0.30–0.50 เมตร กระจายเป็นรูปร่างต่าง ๆ ทั้งเรขาคณิตและลายพื้นเมือง ติดตามแนวตั้งบนไม้ฝ้าหลุม แล้วตีไม้กระดานทับหลังอีกที อาจเป็นพัฒนาการต่อจากปลายจ๋องแบบกาแล ที่ไม่ต้องการให้เหมือนกาแล ซึ่งใช้กับเรือนเจ้านาย จึงตัดแปลงให้ง่ายลง รูปแบบเปลี่ยนแปลงให้ สม่ฐาณะ หรืออาจเพราะองศาหลังคาเรือนเหล่านี้ชัน แบบราบลงจากเรือนกาแลมาก จากเรือนกาแลที่มีความสูงชันมากกว่าสัดส่วนระยะตั้งชั่ คือ 1 : 1.6 ถึง 1 : 2 กลายเป็นการเอาชั่มาหักสามหรือหักสี่ใช้ส่วนเตี้ย หรือ 1 : 3 ถึง 1 : 4 ใช้กาแล แบบดั้งเดิมไม่ได้แล้ว ไม้ส่าย ส่างาม จึงต้องตัดแปลงไป

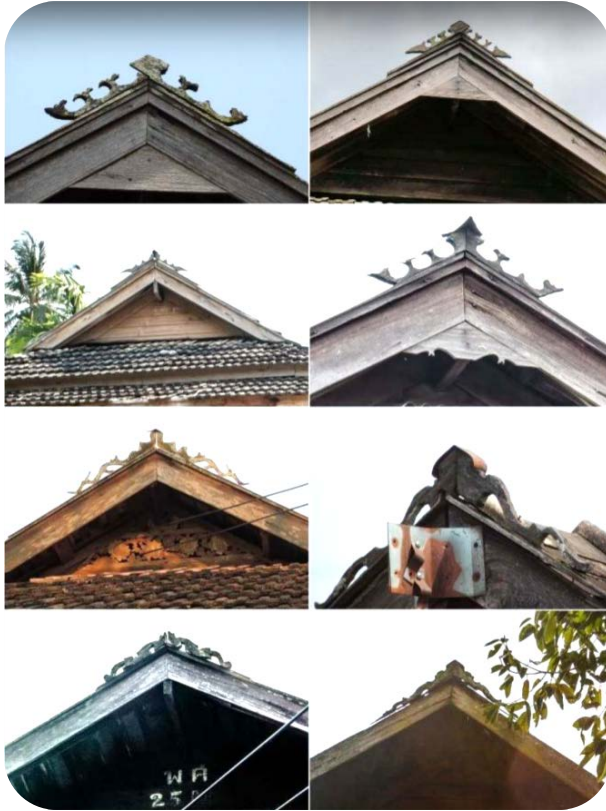

ปลายจ๋องแบบแม่แจ่ม

(สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี, 2559, น.40)

แบบที่ 5 ปลายจ้องแบบมงกุฎ หรือ ไม้ฉลุสลาย แบบนี้คล้ายกับแบบแม่แจ่ม แต่ไม้มีไม้กระดานปิดทับด้านบน และสวดสลายที่ใช้ พบเฉพาะสวดสลายแบบประเพณี ไม้พบบนแบบเรขาคณิตเหมือนแบบแม่แจ่ม บางอันมองดูคล้ายมงกุฎ และด้วยตำแหน่งที่อยู่ สูงสุดเหนือหลังคา บางท่านจึงเรียกว่า แบบมงกุฎ พบในหลายพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น ที่อำเภอหางดง สันป่าตอง จอมทอง ฮอด และที่อื่น ๆ รวมทั้งอำเภอแม่แจ่ม

ปลายจ้องแบบมงกุฎ

(สืบพงศ์ จรรย์สีปศรี, 2559, น.41)

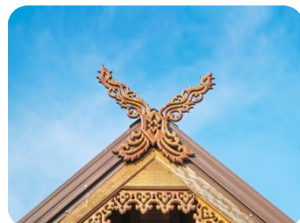
แบบที่ 6 สรโหน (สะ-ระ-โหน) บางท่านเรียก “สรโหนค้ำฟ้า” หรือ “จาระโหน” ลักษณะเป็นไม้สักขนาด 4 x 4 นิ้ว ขาวประมาณ 0.60-0.90 เมตร ขึ้นอยู่กับขนาดของเรือนและองค์ประกอบเรือนที่เกี่ยวข้อง นำมาลึงเป็นรูปราง คล้ายองค์ประกอบของเรือนชนมปั้งซิง พบทั้งการติดเดี่ยว กับที่ใช้กับลวดลายไม้ฉลุประกอบสองข้าง ไม้สรโหนนี้ นอกจากจะติดที่ปลายจ้องแล้ว บางหลังยังติดตั้งที่มุมชายคาทั้ง 4 ด้วย พบมากในเขตจังหวัดลำพูน ชื่อเรียก “สรโหน” นี้ อาจจะมาจกคำว่า “เจียรโหน” เพราะมีรูปสี่เหลี่ยมมุมคล้ายการเจียรโหนฉลุภูมิ หรือ คำว่า “สุระหี” ในภาษาชวา หมายถึงปี่สรโหนหรือปี่โหน เพราะพบคำนี้ในจารึกที่วัดพระยืน

ปลายจ้องสรโหน (สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี, 2559, น.42)

ตัวอย่างสรโหนที่มีจำหน่ายในปัจจุบัน
(www.suntudmai.com, 2561)

ตัวอย่างกาแลที่มีจำหน่ายในปัจจุบัน
(www.suksawad.co.th, 2561)

ทั้งนี้การประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับการออกแบบสถาปัตยกรรมสามารถทำได้หลากหลายรูปแบบมาก หลายวิธีการ หลายระดับของการใช้ แต่ผู้ใช้หรือผู้พบเห็นสถาปัตยกรรมที่ประยุกต์ใช้งานพื้นถิ่นจะรับรู้การสื่อสารนั้นมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับรูปแบบหรือวิธีการที่นำมาประยุกต์ใช้ ประสบการณ์ และพื้นฐานความรู้ของผู้พบ ตลอดจนพระคัมภีร์ของการนำเอาพื้นถิ่นมาประยุกต์ใช้ของผู้ออกแบบ รูปแบบวิธีการของการนำงานพื้นถิ่นมาใช้ได้แก่

1. ใช้รูปร่าง รูปทรง
2. ใช้องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น
3. ใช้วัสดุ และหรือวิธีใช้วัสดุ
4. ใช้สวดลาย สีสันท
5. ใช้พื้นที่ว่าง (Space) ที่สะท้อนมาจากพื้นที่ใช้สอย
6. การใช้ภูมิปัญญาการแก้ปัญหา

ทั้งนี้ อาจใช้ข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อร่วมกัน แต่กรณีที่จะสื่อสารถึงระดับที่จะระบุได้การประยุกต์งานพื้นถิ่นนั้นมาจากงานพื้นถิ่นแหล่งใด กลุ่มไหน จำเป็นต้องใช้รูปแบบวิธีการมากกว่า 1 ข้อ เว้นแต่เป็นการใช้องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม (ข้อ 2) อาจทำให้รับรู้ได้ว่าต้องการสื่อสารถึงงานพื้นถิ่นแหล่งใด เช่น การใช้กำแพงประดับยอดจั่วหลังคา หรือการใช้ป้ายหลมยอดแหลมกับปลายแขนตัวหงา (คล้ายหางหงส์) ประดับหลังคา บางกรณีการประยุกต์ใช้ไม่ได้ต้องการสื่อสาร แต่เป็นการใช้ภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาหรือสร้างสภาวะสบายให้อาคารเท่านั้น (สิมพงค์ จรรย์สัมพันธ์, 2559, น.273)

สำหรับการประยุกต์ใช้สามารถศึกษาตัวอย่างรูปแบบของสถาปนิกที่มีชื่อเสียงที่ได้ออกแบบ เลือกรูปแบบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการปลูกสร้างอาคาร การใช้

รูปร่าง รูปทรง วัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ หิน อิฐ กระเบื้องดินเผา เป็นต้น แต่ยังคงความเป็นล้านนาไว้ได้อย่างสวยงาม ดังตัวอย่างผลงานของสถาปนิกต่อไปนี้

- ❖ ผลงานอาจารย์จุลทรรศน์ กิตติบุตร ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะสถาปัตยกรรม (แบบร่วมสมัย) ประยุกต์ใช้องค์ประกอบสถาปัตยกรรมดั้งเดิมได้อย่างลงตัว

บ้าน Mr.Brett ต.หนองตอง อ.หางดง จ.เชียงใหม่

เรือนของ ต.สันผีเสื้อ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

บ้านภาคดอย อ.เชียงใหม่-สะเมิง
อ.หางดง จ.เชียงใหม่

บ้านคุณเรียงพันธ์ วิทยมณฑล อ.สุโขเกษม
ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่

บ้านพักอาศัยริมแม่น้ำปิง
ต.สันผีเสื้อ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ตลาดประตูเชียงใหม่ ถนนบุญเรืองฤทธิ์
ต.พระสิงห์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

(กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2561)

- ❖ ผลงานอาจารย์อดุลย์ เหมบุญญะ สถาปนิกสำนักหา ประยุกต์ใช้รูปร่าง รูปทรง วัสดุ ลวดลาย และสีสันทัน โดยคงความเป็นล้านนาไว้อย่างลงตัว

(โครงการสำนักาศติศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2561)

- ❖ ผลงานอาจารย์จุลพร นันทพานิช สถาปนิกและอาจารย์พิเศษคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประยุกต์ใช้รูปร่าง รูปทรง ภูมิปัญญาดั้งเดิมเพื่อช่วยถ่ายเทอากาศของบ้าน โดยเน้นวัสดุจากธรรมชาติที่เรียบง่าย ทำให้ได้ไฟส่องถึง

(<https://www.facebook.com/Baanlaesuanbooks>, 2561)

(สมาคมนิสิตเก่า คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาฯ, 2651)

การเลือกใช้สีที่มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ

(ภาพประกอบ : เรือนไทยล้านนาประยุกต์, thehillside-design.com)

การเลือกใช้สีที่มีความกลมกลืนกับธรรมชาติมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยให้อาคารที่ก่อสร้างขึ้นมีความสวยงาม เรียบง่ายแต่มีคุณค่า แม้ว่าอาคารที่มีอายุการใช้งานนานแต่สีที่กลมกลืนกับธรรมชาติกลับช่วยให้อาคารมีความร่วมสมัย มีเสน่ห์ตามกาลเวลา หากเป็นสีโทนเข้มก็จะช่วยให้อาคารไม่โทรมเร็ว หากใช้สีโทนอ่อนก็จะช่วยให้อาคารดูผ่อนคลาย สร้างความสบายตาแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้พบเห็น

สำหรับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นดั้งเดิมของจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูนตามแบบล้านนา ตัวอาคารหากทำจากปูนมักทาสีด้วยสีขาว วัสดุที่ใช้การออกแบบตกแต่งบ้านมักทำจากไม้ ซึ่งเป็นวัสดุที่ช่วยกำหนดโทนสีของอาคาร และมักเป็นโทนสีน้ำตาลซึ่งเป็นโทนสีที่แสดงถึงความเป็นธรรมชาติและบ่งบอกความเป็นไทยได้อย่างชัดเจน รวมถึงวัสดุในท้องถิ่นอื่น ๆ เช่น กระเบื้องดินเผา ฉลุ ก็ให้โทนสีน้ำตาลเช่นกัน

การใช้วัสดุไม้และกระเบื้องดินเผาตกแต่งและช่วยกำหนดโทนสีของอาคาร

(<https://www.helpdee.com/blog, 2561>)

หากพิจารณาตามวรรณะของสีที่ใช้สามารถแยกประเภทเป็นโทนสีง่าย ๆ ตามการใช้งานได้หลากหลายประเภท แต่ละประเภทก็จะมีวัตถุประสงค์และประโยชน์ใช้สอยที่แตกต่างกันออกไป โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและวัตถุประสงค์ในการใช้อาคารหรือพื้นที่ การตกแต่งโดยแยกเป็น 2 วรรณะ คือ

❖ **สีวรรณะร้อน** เช่น แดง ส้ม เหลือง ม่วงแดง มักนิยมใช้สำหรับร้านค้าหรือสำนักงาน นอกจากจะช่วยให้หายจากความเฉื่อยชาแล้ว ยังมีส่วนในการสร้างบรรยากาศให้มีความรู้สึกของ Welcome Atmosphere ฉะนั้นเป็นกันเอง หากใช้เป็นสีภายใน จะเหมาะสำหรับห้องที่ต้องการกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกใหม่ชีวิตชีวา เช่น ส่วนต้อนรับ ส่วนโรงอาหาร ตลอดจนส่วนบริการต่าง ๆ มักจะใช้สีโทนนี้กันมาก การใช้สีโทนร้อนในการตกแต่งอาคาร ควรจะเลือกใช้ในปริมาณน้อย เมื่อเทียบกับองค์ประกอบรวมของสีภายในทั้งหมด

การใช้สีวรรณะร้อนตกแต่งอาคาร

(<https://www.banchiangmai.com/page.php?id=11883, 2561>)

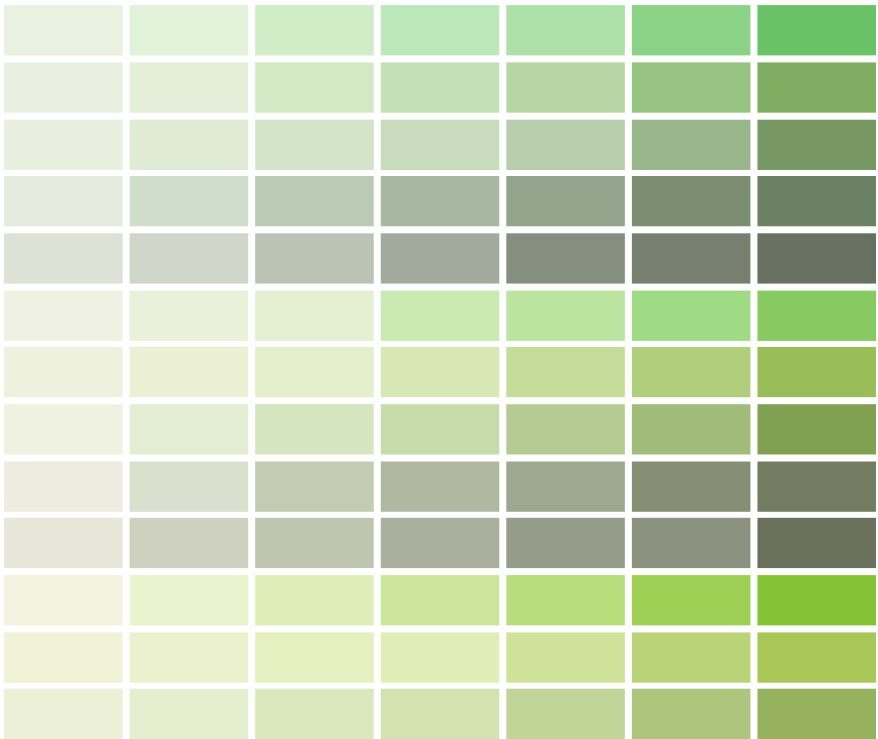
❖ **สีวรรณะเย็น** เป็นสีที่ได้ลอกเลียนสีของธรรมชาติ สีของท้องทะเลและผืนฟ้า เช่น น้ำเงิน น้ำเงินคราม ม่วงคราม เขียวสด เขียวเข้ม เมื่อนำมาใช้จึงมีผลช่วยให้สมองผ่อนคลาย ลดความเครียด เป็นสีที่ให้ความรู้สึกเปิดโล่งสบาย ระบายความกระวนกระวาย และดูมีระเบียบแบบแผน หากใช้ตกแต่งภายในสีโทนเย็นมักจะเหมาะกับการตกแต่งห้องพักผ่อน ห้องน้ำ ตลอดจนห้องทำงานที่ต้องการบรรยากาศของความเย็นสบาย น่าเชื่อถือ ช่วยสร้างความรู้สึกในการลดความร้อนใต้ทันทึ (ศุภกิจ มูลประมุข, 2561)

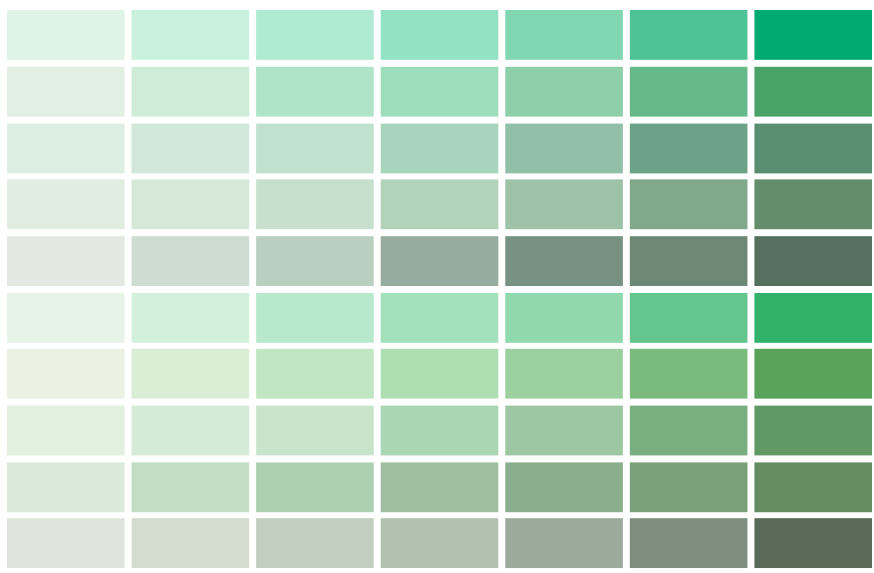
การใช้สีวรรณะเย็นตกแต่งอาคาร

(<https://imgcop.com/img/29475685/>, 2561)

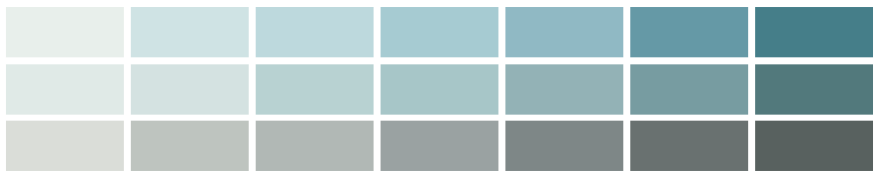
ดังนั้น ในคู่มือฉบับนี้ จึงได้นำเสนอตัวอย่างของสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกสีให้เหมาะสมกับการตกแต่งส่วนต่าง ๆ ของอาคาร ดังนี้

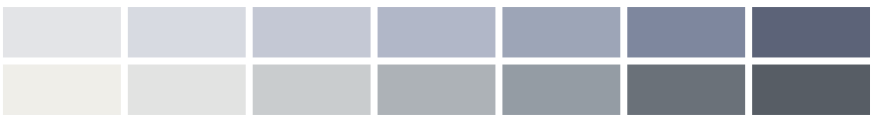
โทนสีเขียวสด

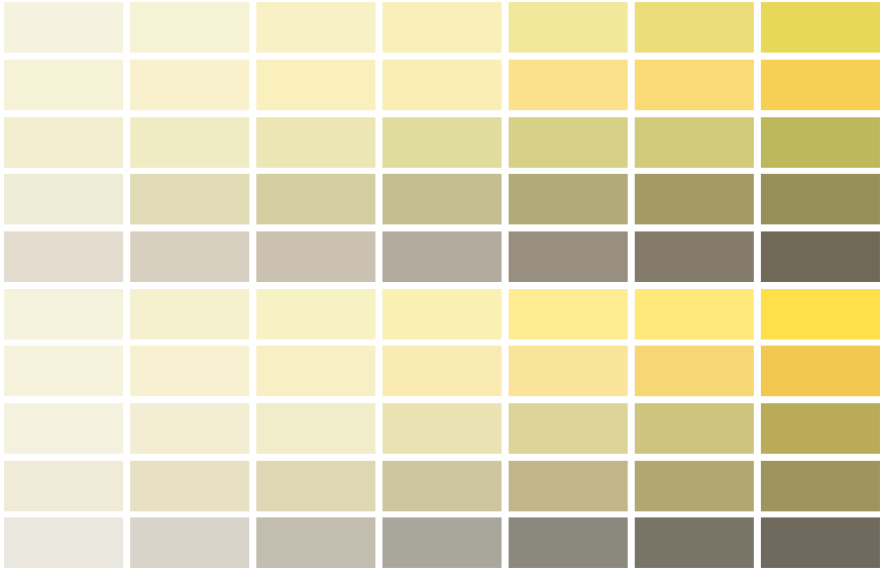
โทนสีเขียวเข้ม

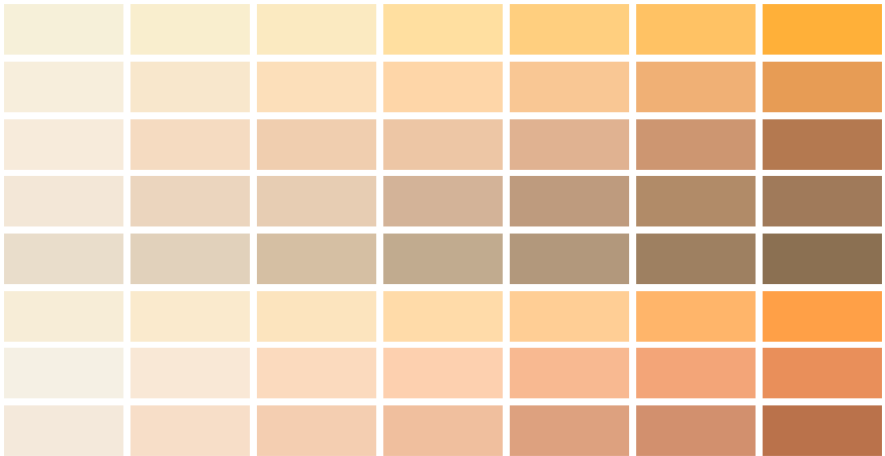
โทนสีน้ำเงิน

โทนสีม่วงคราม

โทนสีเหลือง

โทนสีส้ม

จากตัวอย่างสีที่นำเสนอ การเลือกใช้สีทาภายนอกอาคารควรใช้สีโทนอ่อนหรืออาจใช้สีขาว ซึ่งเป็นสีพื้นถิ่นที่ใช้มาช้านาน สำหรับสีสดหรือโทนสีเข้มมักใช้ตกแต่งเฉพาะจุดเพิ่มความโดดเด่น หรือใช้เป็นสีของกระเบื้องมุงหลังคา การตกแต่งเชิงชาย ขอบประตู หน้าต่าง หรือวงกบ เป็นต้น เพื่อเพิ่มความสวยงามให้แก่อาคาร โดยแสดงตัวอย่างแนวอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกัน ธรรมชาติ ดังนี้

แบบที่ 1 (www.9artgallery.com, 2561)

แบบที่ 2 (www.homeest.com, 2561)

แบบที่ 3 (<http://thehillside-design.com>, 2561)

แบบที่ 4 (www.chiangraifocus.com, 2556)

แบบที่ 5 (www.chiangraifocus.com, 2556)

แบบที่ 6 (www.homeloverthai.com, 2561)

แบบที่ 7 (www.guruestate.net/?p=1138, 2561)

แบบที่ 8 (www.homenayoo.com, 2561)

แบบที่ 9 (www.banpatan.com, 2561)

แบบที่ 10 (www.ihome108.com, 2561)

แบบที่ 11 (www.thaihomeplan.com, 2561)

แบบที่ 12 (www.teedin108.com, 2561)

แบบที่ 13 (<http://thehillside-design.com>, 2561)

แบบที่ 14 (www.pinterest.com, 2561)

แบบที่ 15 (www.thaihomeplan.com, 2561)

อ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (7 กันยายน 2561). รูปผลงานอาจารย์จุลทรรศน์ กิติบุตร. สืบค้นจาก http://art2.culture.go.th/index.php?case=galleryApplyDetail&file_apply_art_id=547&apply_art_id=405
- โครงการสำนักาศติศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (7 กันยายน 2561). รูปผลงานอาจารย์อดุลย์ เกรียงไกร. สืบค้นจาก <http://lannakadee.cmu.ac.th/architecture/work.php?id=1>
- โครงการพัฒนาเว็บไซต์ศิลปวัฒนธรรมเมืองแม่แจ่ม. (16 สิงหาคม 2561). เอื้อนมะเก่า บ้านพร้าวห่ม ต.ช่างเคิ่ง อ.แม่แจ่ม จงเชียงใหม่. สืบค้นจาก <http://maechaem.rmutl.ac.th/>
- โครงการพัฒนาเว็บไซต์ศิลปวัฒนธรรมเมืองแม่แจ่ม. (16 สิงหาคม 2561). เอื้อนมะเก่า บ้านไร่ ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่. สืบค้นจาก <http://maechaem.rmutl.ac.th/>
- โครงการพัฒนาเว็บไซต์ศิลปวัฒนธรรมเมืองแม่แจ่ม. (16 สิงหาคม 2561). เอื้อนแป หรือ เรือนร้านค้า บ้านไร่ ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่. สืบค้นจาก <http://maechaem.rmutl.ac.th/>
- นิตกรกุล ชื่นสุวรรณกุล. (2555). [เอกสารประกอบการบรรยาย] เรื่อง โครงการอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่น เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน. (ม.ป.ท.). 12.
- ชัยรัตน์ อิศวาทกุล. (2555). *ลำพูนไคโลเนียล : เสพที่...จากวันวาน*. กรุงเทพฯ ฯ : ตำนานสถาปนการพิมพ์.
- เชียงใหม่นิวส์. (3 กรกฎาคม 2561). ร้านค้าในอดีตของเมืองลำพูน. สืบค้นจาก <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/746375>

- [ตัวอย่างแบบอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
แบบที่ 1]. (24 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.9artgallery.com
- [ตัวอย่างแบบอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
แบบที่ 2]. (24 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.homeest.com, 2561
- [ตัวอย่างแบบอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
แบบที่ 3]. (24 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <http://thehillside-design.com>
- [ตัวอย่างแบบอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
แบบที่ 4]. (24 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.chiangraifocus.com
- [ตัวอย่างแบบอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
แบบที่ 5]. (24 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.chiangraifocus.com
- [ตัวอย่างแบบอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
แบบที่ 6]. (24 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.homeloverthai.com
- [ตัวอย่างแบบอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
แบบที่ 7]. (24 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.guruestate.net/?p=1138
- [ตัวอย่างแบบอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
แบบที่ 8]. (24 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.homenayoo.com
- [ตัวอย่างแบบอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
แบบที่ 9]. (24 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.banpatan.com
- [ตัวอย่างแบบอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
แบบที่ 10]. (24 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.ihome108.com
- [ตัวอย่างแบบอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
แบบที่ 11]. (24 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.thaihomeplan.com
- [ตัวอย่างแบบอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
แบบที่ 12]. (24 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.teedin108.com

[ตัวอย่างแบบอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
แบบที่ 13]. (24 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <http://thehillside-design.com>

[ตัวอย่างแบบอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
แบบที่ 14]. (24 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <https://www.pinterest.com/pin/144748575506217818/>

[ตัวอย่างแบบอาคารที่ประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
แบบที่ 15]. (24 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <http://www.thaihomeplan.com/>

ทิพย์พร ลอยศักดิ์. (2547). การศึกษารูปแบบเรือนพื้นถิ่น ต.คลองจิก อ.บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา : แบบแผนดั้งเดิมพัฒนาการและแนวทางการพัฒนา. (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). น.13.

[รูปกาแลบหยอดजू]. (11 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <https://thaiculturebuu.wordpress.com/2010/08/30/กาแล>

[รูปกาแลพระตำหนักดอยตุง]. 2555, (13 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก ศูนย์การเรียนรู้
หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ <http://libsis.lib.su.ac.th/snclibblog/?p=22648>

[รูปการใช้วัสดุไม้และกระเบื้องดินเผาตกแต่งและชาวยกกำหนดโทนสีของอาคาร].
(8 กันยายน 2561). สืบค้นจาก <https://www.helpdee.com/blog>, 2561

[รูปการใช้สีวรรณะเย็นตกแต่งอาคาร]. (8 กันยายน 2561). สืบค้นจาก <https://imgcop.com/img/29475685/>

[รูปการใช้สีวรรณะร้อนตกแต่งอาคาร]. (8 กันยายน 2561). สืบค้นจาก <https://www.banchiangmai.com/page.php?id=11883>

- [รูปการประยุกต์ใช้เต็น⁺]. (21 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.baanlaesuan.com/34013/ideas/thai_knowledge/
- [รูปการประยุกต์ใช้ไฟาโหลโไฟห้องนอน]. (21 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <https://readthecloud.co/3l-2/>
- [รูปการประยุกต์ใช้ไฟาโหลโไฟห้องนั่งเล่น]. (21 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <http://www.ประตูหน้าต่าง.com/th/products/286874>
- [รูปการประยุกต์ใช้ระเบียงทางเดิน (ช่อม)]. (21 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <https://pantip.com/topic/32408050/page2>
- [รูปการประยุกต์ใช้เสาแหล่งหมาเชิงน้โต]. 2554. (21 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <http://topicstock.pantip.com/home/topicstock/2011/10/R11248047/R11248047.html>
- [รูปตัวอย่างกาแลที่จำห่ายโไฟปัจจุบัน]. (20 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.suksawad.co.th
- [รูปตัวอย่างสรโไฟที่จำห่ายโไฟปัจจุบัน]. (21 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.suntudmai.com
- [รูปเต็นของเรือพกกาแล]. (21 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <https://sistacafe.com/summaries/22255>
- [รูปผลงานอาจารย์จุลพร นันทพานิช]. (7 กันยายน 2561). สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/Baanlaesuanbooks>
- [รูปไฟาโหลขณะเสื่อเปิดออก]. (21 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.oldwoodhouse.net/board-1/9
- [รูประเบียงทางเดิน (ช่อม) ของเรือพกกาแล] (21 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <http://mintarch26.blogspot.com/2011/07/4.html>

- [รูปเรือนกาแลมักเป็นเรือนแฝด หน้าต่างมีน้อย บานเปิดเดี่ยว ติฝาด้านข้างผายออก]. (10 มิถุนายน 2561). สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สืบค้นจาก <http://art-culture.cmu.ac.th/index.php>
- [รูปเรือนหม่มปั่งซิง]. (8 กันยายน 2561). สืบค้นจาก <https://thailandtopvote.com/คู่มวงศ์บุรี>
- [รูปเรือนไทยล้านนาประยุกต์]. (13 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <http://thehillside-design.com/?paged=28>
- [รูปเรือนไทยล้านนาประยุกต์]. (14 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.guruestate.net/?p=1138
- [รูปเรือนร้านค้า บ้านท่าช้าง อายุประมาณ 100 ปี]. (21 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/pen/2008/01/30/entry-1>
- [รูปเรือนล้านนามีเสาแหลงหมาเชิงบัวโต]. (21 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก www.museumthailand.com/storytelling-detail.php?p=1703
- [ภาพประกอบ : เรือนไทยล้านนา พิพิธภัณฑสถานโบราณล้านนา เชียงใหม่]. (20 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <http://culture.mome.co/lannatraditionalhousemuseum/>
- [ภาพประกอบ : เรือนกาแล (พิพิธภัณฑสถานโบราณล้านนา เชียงใหม่)]. (11 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <http://culture.mome.co/lannatraditionalhousemuseum/>
- [ภาพประกอบ : ตัวอยางสี]. (5 กันยายน 2561). สืบค้นจาก <https://www.toagroup.com/find-palette>
- ภัทราวดี ศิริวรรณ และ รุ่งกัสน์สรณ์ ศรัทธาชนพัฒน. (2560). การศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนหม่มปั่งซิงในประเทศไทย กรณีศึกษากรุงเทพฯ ปริมณฑล และจังหวัดแพร่. วารสารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 5(2), 158.
- วิวัฒน์ เตมียพันธ์. (2541). เรือนพักอาศัย : รูปแบบสำคัญของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น. อาษา, มกราคม, น.56.

- วิวัฒน์ เตมียพันธ์. (2543). สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น : ฐานพระมหากษัตริย์พัฒนธรรมกับการ
ออกแบบปัจจุบัน และความหมายของที่อยู่อาศัยตามโลกทัศน์ล้านนาโบราณ.
ความหลากหลายของเรือนพื้นถิ่น. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร. 17.
- วิวัฒน์ เตมียพันธ์. (ม.ป.ป.). เรือนไทยล้านนา [งานนำเสนอ]. 3.
- ศุภกิจ มูลประมุข. (2561). ทฤษฎีสี 2 (Color Theory 2). เอกสารประกอบการสอนวิชา
ARD 1603 Basic Design การออกแบบเบื้องต้น.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (11 มิถุนายน 2561). การประดับทำนอง
เหนือประตูโดยทำจากไม้แกะสลัก. สืบค้นจาก [www.sac.or.th/databases/
museumdatabase/review_inside_image.php?id=73](http://www.sac.or.th/databases/museumdatabase/review_inside_image.php?id=73)
- สมคิด จิระทัศน์กุล. (2544). เรือนล้านนา. [เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ].
ความหลากหลายของเรือนพื้นถิ่นไทย. กรุงเทพฯ ฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยศิลปากร. 161.
- สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น. (1 มิถุนายน 2561). สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki>
- สมาคมนิสิตเก่า คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาฯ. (7 กันยายน 2561). รูปผลงานอาจารย์
จุลพร นันทพานิช. สืบค้นจาก [https://www.facebook.com/groups/
arch.cu.2475/?tn-str=*](https://www.facebook.com/groups/arch.cu.2475/?tn-str=*)
- สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์. (13 มิถุนายน 2561). เรือนล้านนาชั้นใต้ดิน.
สืบค้นจาก [http://asaconservationaward.com/index.php/2016-06-13-
15-22-54/home2530/262-ruean-lanna-khan-tok](http://asaconservationaward.com/index.php/2016-06-13-15-22-54/home2530/262-ruean-lanna-khan-tok)
- สีนพวงศ์ จรรย์สินศรี. (2559) [เอกสารประกอบการบรรยาย]. สถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น.
(ม.ป.ท.). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา. 24-273.
- อหวิทย์ เจริญศุภกุล และ วิวัฒน์ เตมียพันธ์. (2539). เรือนไทยล้านนาและประเพณีการ
ปลูกเรือน. กรุงเทพฯ ฯ : สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์. 9.
- ฉันท นิมมานเหมินท์. (2532). เรือนไทยแบบดั้งเดิม ในวาระครบรอบของ ศ.ฉันท
นิมมานเหมินท์. กรุงเทพฯ ฯ : สุขภาพใจ. 79-100.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ

60/1 ซอยพืษุดวิพัฒนา 7 ถนนพระรามที่ 6 แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

โทร./โทรสาร 0 2265 6572 <http://www.onep.go.th>